

Intervju s izv. prof. dr. sc. Emilom Heršakom

Dr. sc. Emil Heršak izvanredni je profesor na Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju pri katedri za antropologiju. Rodio se u Zagrebu, a školovao se u Kanadi gdje je završio studij talijanistike i antropologije na Sveučilištu York u Torontu. Radio je kao istraživač na Institutu za migracije i narodnosti, a potom je magistrirao opću sociologiju na Fakultetu političkih znanosti, novinarstva i sociologije u Ljubljani. Njegov se istraživački opus s godinama sve više približavao antropološkim, (socio)povijesnim te lingvističkim aspektima migracija i etničnosti. Naposljetku je iz tih istraživanja uslijedila i njegova doktorska disertacija koju je obranio 2000. godine na Odsjeku za sociologiju Filozofskog fakulteta. Na temelju te disertacije nastala je knjiga *Drevne seobe. Prapovijest i stari vijek* u izdanju Školske knjige iz 2005. godine. Od 2010. stalno je zaposlen na Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju gdje predaje kolegije vezane uz prapovijesnu antropologiju.* U novije vrijeme u njegov istraživački fokus ponovno ulazi jezična problematika kojom se djelomično bavio početkom 2000-ih godina. Posebno je važno istaknuti njegovo sudjelovanje u projektu popularizacije međuslavenskog zonalnog jezika. Povodom toga dogovorili smo intervju s njim, imajući u vidu koristi ovoga projekta za povjesničarsku struku.

* Cjeloviti popis bibliografije profesora Heršaka nalazi se na: <https://www.bib.irb.hr/pregled/znanstvenici/92142>

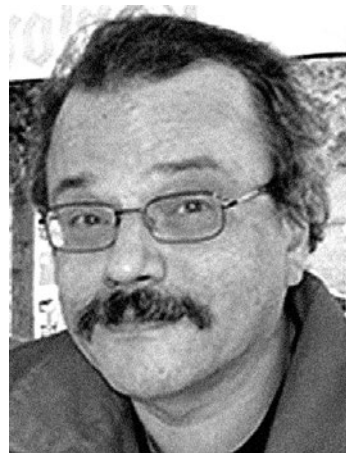
PT: Studentima antropologije i drugih srodnih znanosti poznati ste kao profesor čije kolegije pohađa vrlo raznolik profil studenata. Vaši kolegiji uglavnom su usmjereni na historijsko-antropološke teme kojima se bavite. Kada i kako ste se uopće počeli baviti i problematikom jezika?

EH: Da, teme kojima se ja bavim uglavnom su historijsko-antropološke jer u svojim radovima polazim od (socio-)antropoloških istraživanja te povijesti različitih kultura (ili područja), gdje vam se, zapravo, status i razvitak jezika pojavljuju kao neobično važne pojave za izučavanje. Što se tiče mojih prvih radova vezanih uz značenje jezika, istaknuo bih da je moj prvi opširni rad na tu temu bio objavljen 2001. godine u *Reviji za sociologiju* pod naslovom „Jezik i društvo“, mada sam neke osvrte na tu problematiku pisao i ranije. Međutim, glavni poticaj da se uopće pozabavim jezičnom problematikom proizašao je iz moje uključenosti u probleme računalnih sustava i njihova prijevoda na razne jezike, gdje sam radio i na hrvatskoj verziji prijevoda. Kasnije sam se počeo više fokusirati na pojedine jezične aspekte, posebno one vezane uz antropološke teme, s tim da sam u vezi s tim tijekom zadnjih 4-5 godina objavio još neke radove usmjerene prema jezičnoj dimenziji.

PT: Studentima neprestano ističete važnost učenja ili barem poznavanja što većeg broja jezika na osnovnoj razini. Vi se sami aktivno služite s nekoliko jezika. Koliko je poznavanje tih jezika utjecalo na Vas dok ste se istraživački formirali? Zašto je uopće važno poznavati veći broj jezika?

EH: Naravno! Ja sam inače odavno došao u kontakt s različitim jezicima: latinskim, francuskim, talijanskim, ruskim, staroslavenskim i, dakako, engleskim, kojeg sam morao svladati još dok sam bio u inozemstvu. Čak sam i slovenski pasivno naučio s obzirom da sam u Ljubljani pohađao neka od predavanja i dovršavao svoj magisterij. Znanje stranih jezika u ovome

je slučaju pozitivno utjecalo na moj znanstveni rad jer sam mogao izravno doći u kontakt s ključnim radovima i autorima za teme koje su me zanimale. Kako sam u Ljubljani pisao svoj magisterij koji se bavio temom transformacije Italije iz pretežno emigrantske u imigrantsku zemlju, sva važna literatura po tom pitanju bila je isključivo na talijanskome jeziku kojeg nije bilo teško svladati. Znanje ruskog jezika mi je također bilo vrlo važno. Prednost njegova korištenja nije bila samo u prijevodu radova s dotičnog govornog područja, nego mi je i ruski jezik bio vrlo bitan i za prijevode nekih drugih stranih djela na hrvatski. Na primjer, tražio sam izravni prijevod *Kalevale* s finskoga na hrvatski, i premda

Intervju s dr. sc. Emilom Heršakom

je tekst bio objavljen na hrvatskome jeziku, saznao sam da nije bio u potpunosti preveden, već ga se u cijelosti moglo naći tek preko drugih prijevoda. Poseban problem se javlja onda kada primjerice tekst s finskoga prevedete na engleski ili njemački jezik pa onda na hrvatski, budući da tada može doći do određenih jezičnih pomaka u prijevodu. Ali ako tekst prevedete prvo na ruski, onda je lakše taj isti prijevod kasnije prenijeti na hrvatski jezik s obzirom na njihovu sličnost.

Engleski jezik po tom pitanju zna biti pomalo problematičan upravo zbog većih jezičnih pomaka. Primjer kojeg bih ovdje izdvojio je tipičan. Jednom sam htio citirati u svome radu, koji je bio kulturno-povijesne tematike, sumerski tekst koji opisuje

njihove susjedne narode na brdima te sam pogledao engleski tekst kojeg je preveo Georges Roux: "the boors from the hills..." (Ancient Iraq. Penguin Book, 1966: str. 166). Naziv "boor" na engleskom je jeziku označavao "prostaka", odnosno, izvorno "seljaka" (što je u vezi s njemačkim *bauer* i nizozemskim *boer*, "seljak"). Dakle ovakav engleski prijevod preveo bi se vjerojatno "blesavi seljaci s brda". Međutim kada sam konačno pročitao izvorni sumerski izraz *LÚ.LÍL.LÁ HUR.SAG.GÁ*, vidio sam da to znači tek "glupani s brda", koje se na engleskom ne može tako doslovno prevesti kao "the stupid from the hills". To se pak, može na hrvatski jezik vrlo lako prevesti, i na mnoge druge jezike, ali se ne može točno napisati na engleskom.

PT: Zašto je prema Vama bitno poznavati što veći broj jezika?

EH: Svakako nije u svim obrazovnim kontekstima nužno znati veći broj stranih jezika, ali kod tema vezanih uz, primjerice, povijest, etnografiju i antropologiju te neka druga područja važno je znati veći broj drugih jezika. Ključno je svakako imati temeljne podatke na našem jeziku, ali ako netko studira povijest i želi istražiti našu prošlost do sredine 20. stoljeće, onda je sasvim korisno da zna latinski, talijanski, njemački, francuski; a poželjno je i da zna turski i mađarski te druge jezike s kojima je Hrvatska imala kontakte u prošlosti. Naravno, znanje stranih jezika se nameće ključnima ako studenti proučavaju druge kulture. Tako je primjerice dobro poznavati engleski jezik, ako se želi proučavati angloamerička povijest te kolonijalna ekspanzija Britanije i SAD-a, ali to je tek jedna dimenzija priče ako se uzme u obzir više stotina godina u prošlosti. S tim u vezi bih istaknuo kako je engleska povjesničarka Bettany Hughes, inače autorica nekih engleskih dokumentarnih filmova, jasno naglasila da engleski povjesničari usmjereni na antiku moraju znati antički grčki i latinski. Nama bi to valjda bilo i logično, ali čini se

da je u Britaniji i u drugim anglosaksonskim zemljama došlo do pada u znanju drugih jezika zbog sve veće dominacije engleskoga u svijetu što je očito imalo nezgodne posljedice u odnosu na znanje povijesti, ali vjerojatno i drugih studija. Što se tiče antropologije, Franz Boas, koji je u SAD-u pokrenuo antropologiju, jasno je istaknuo da u proučavanju drugih kultura treba naučiti jezike dotičnih naroda, što je kasnije preuzeo i njegov student koji je inače bio među važnim pokretačima lingvističke antropologije, Edward Sapir, također naglasivši da se ne smije potencirati samo znanje engleskog jezika. Kod nas, svakako, ako želimo proučavati naše manjine u Hrvatskoj, ili hrvatske manjine u susjednim zemljama, bilo bi korisno naučiti manjinske jezike te jezike susjednih zemalja u kojima se nalaze hrvatske manjinske zajednice. Također je i za turizam vrlo korisno naučiti što više jezika, ali i u području ekonomije radi uspostavljanja gospodarske suradnje među državama. Tako je u jednoj knjizi koju sam čitao autor (koji je bio iz Indije) rekao da za uspješno uspostavljanje ekonomskih veza treba naučiti što više stranih jezika radi ostvarivanja kontakata, i valjda (u antropološkome smislu) da se nauče ključni faktori u ekonomskim interesima. I to se čak i pokazalo u nekim pregledima učenja stranih jezika, da zemlje koje dobivaju veću ekonomsku „prođu“ uče više jezika, a ujedno su smanjile orijentaciju samo na jedan jezik!

PT: Nedavno ste pokrenuli i novi kolegij „Antropologija budućnosti“, jedan od prvih kolegija iz ove tematike u Europi i svijetu uopće. Na njemu se također dotičete i pitanja razvoja jezika u daljnjoj budućnosti? Što nam možete o tome reći?

EH: Kolegij kojeg vodim s naslovom "Antropologija budućnosti" bio je pokrenut prije nekoliko godina i koliko se može zaključiti, takvi predmeti nisu danas široko prisutni u Europi, mada u SAD-u

ima svega par takvih kolegija koji su dosta usmjereni na određenu tematiku (npr. na promjene unutar postojećih kulture, zamisliva o apokalipsi, itd.). Poticaj za ovaj kolegij proizašao je iz mojih kolegija o prapovijesti koje također vodim, gdje sam se redovito susretao s pitanjima vezanim uz daljnju evoluciju čovjeka, tijekom ljudskog razvoja u budućnosti (što je svakako antropološka tema!). Kolegij danas obiluje mnogobrojnim kulturnim temama, npr. kako različiti narodi zamišljaju ili su zamišljali kako će živjeti u budućnosti. Dakako, i jezične teme su tu svakako neizostavne. Današnja gledišta o prevlasti samo nekih međunarodnih jezika zapravo su više ideološka i u suprotnosti s tvrdnjama nekih autora primjerice Genea Roddenberryja, autora „Zvezdanih staza“, koji je često govorio da moramo upoznati i uvažavati sve razlike na svijetu jer inače nikada nećemo otići u svemir! Dakle prema mogućnosti – i što sam već maloprije rekao poslije jednog Vašeg pitanja – dobro je učiti što više jezika i ne samo jedan strani jezik (zanimljivo je da je čak jedna od komisija EU-a na kraju 20. stoljeća naglasila da treba učiti najmanje dva strana jezika, iako također trebamo njegovati i održavati naše vlastite jezike!). I još bih dodao da su neki autori koje sam spominjao na predavanjima u sklopu kolegija „Antropologija budućnosti“ isticali svoje protivljenje nametanju jednog jezika u svijetu. Tako je poznati engleski autor koji je pisao o budućnosti, H.G. Wells, komentirao da se engleski jezik ne smije isključivo učiti u svijetu. Aldous Huxley je raspad svijeta povezivao s padom znanja drugih jezika i zanimljivo je da on predavao francuski jezik a njegov je učenik, George Orwell (izvorno ime Eric Arthur Blair), u udarnom romanu 1984. pokazao kako se politički može manipulirati jednim jezikom.

PT: Često se o pojmu globalizacije govori s dvije krajnosti: ili se doživljava kao nešto pozitivno ili krajnje negativno. Koji su po Vašem mišljenju izazovi koje nosi globalizacija? Kako se u tu cijelu priču uklapa jezik kao sredstvo povezivanja, imajući u

vidu njegovu spregu s kulturom kao što je to naglašavao talijanski antropolog Cavalli Sforza?

EH: Apsolutno! Sada smo na razini najveće globalizacije u povijesti. Radi se o sveobuhvatnom povezivanju različitih područja ljudskog života. Postoje neke teze koje globalizaciju tumače kao potpuno ujednačavanje, što bi teoretski otvaralo problem formiranja jedne identične kulture. Mi moramo pronaći način kako poticati i poštivati druge kulture i jezike s jednom bitnom razlikom: moramo se okrenuti protiv nasilja, u potpunosti prekinuti tendenciju k ratovanju i sukobima. U tom je kontekstu vrlo zanimljivo reći i da je papa Franjo za vrijeme Božića 2018. godine istaknuo da trebamo poštivati i razumjeti druge kulture što bi bilo zapravo u skladu s idejom koju je već Roddenberry davno iznio. I kako je u jednom svom radu istaknuo talijanski znanstvenik Luigi Luca Cavalli Sforza, različite kulture nastaju na osnovi jezika. To je pored njega naglašavao i Clifford Geertz koji je imao bitnu ulogu u razvoju antropologije (čije sam radove isto tako morao intenzivno čitati dok sam učio antropologiju!) i koji je istaknuo da je simbolika ta koja utječe na komunikaciju kao temelj kulture, tj. da je jezik važan za razvitak kultura.

PT: Što su uopće zonalni jezici? Koja je njihova prednost u odnosu na tzv. organske, nacionalne jezike?

EH: Zonalni jezici, ili prema punom nazivu „zonalno konstruirani jezici“ su umjetne jezične formacije izrađene na osnovi izvorno povezanih srodnih jezika. Takvi strukturirani jezici imaju nekoliko prednosti: 1) ljudi koji govore postojeće jezike mogu vrlo brzo naučiti te umjetne (zonalne) jezike koji su bazirani na polazištima njihovih jezika; 2) učenje zonalnih jezika povratno utječe i na dobro poznavanje vlastitih jezika (tj. usporedbe među srodnim jezičnim strukturama može pomoći u shvaćanju našeg gramatičkog znanja itd.); 3) zonalni jezici kada se rabe

kao *parseri* u kompjuterskim prijevodima mogu dovesti skoro do točnih prijevoda sa 100% točnošću. Dakle zonalni model za slavenske jezike može preko računala osigurati opće veze, pa bi se hrvatski preko tog modela mogao prevesti za skoro 400 milijuna govornika slavenskih jezika, i za najmanje jednu trećinu naroda u Europi, dok bi isto tako i zonalni romanski jezik osigurao da svi koji znaju jedan romanski jezik mogu, preko *parsera* čitati golemi broj tekstova na romanskome jeziku.

PT: Sa sličnom idejom povezivanja svijeta s nenacionalnim i kulturno neobojanim jezikom vodio se i Ludvig Zamenhof kada je osmišljavao esperanto krajem 19. stoljeća. Svjedoci smo tomu da on nije u potpunosti uspio. Zašto je prema Vašem mišljenju do toga došlo? Koja bi bila temeljna razlika između zonalnih jezika i esperanta?

EH: Zamenhofov konstruirani jezik svakako je dosada dobio najveću podršku kao umjetni jezik, jer mu struktura nije bila utemeljena samo na jednoj lingvističkoj bazi. Uglavnom se koristila romanska i germanska baza, mada u tom jeziku ima vrlo malo slavenskih korijena, što je pomalo čudno, uzevši u obzir da se Zamenhof rodio u bivšem poljsko-litavskom gradu (u Ruskom Carstvu), a kasnije je živio i u Varšavi. Međutim ključni faktor je bio u tome da esperanto ipak nije bio neki osobiti kulturni jezik, nego je trebao biti neutralan u odnosu na veze između različitih naroda. Ali esperanto kao takav ipak nema tu širu funkciju kao zonalne jezične strukture. Zamenhof je živio u slavenskom području, ali – kako sam rekao – začudo je uvelike smanjio slavenske elemente u tom svom umjetnom jeziku. Nije baš jasno zašto, iako može biti da je polazio od latinske-romansko faze, jer je tada npr. latinski bio još uvijek znanstveni jezik, a francuski diplomatski, dok je njegov rodni jezik bio židovsko-germanski "jidiš". Međutim nikako ga ne smijemo

u potpunosti kritizirati, jer je ipak htio stvoriti opći jezik koji ne bi bio nametnut od jednoga naroda. Zanimljivo je da je upravo zbog toga znameniti ruski pisac Tolstoj bio veliki pobornik esperanta, a svojedobno je kritizirao nametanja francuskog jezika u Rusiji.

PT: Kako se u ovu priču uklapa neoslavenski jezik - umjetno konstruirani zonalni jezik za slavensku jezičnu skupinu? Možete li nam iznijeti pozadinu njegova osmišljavanja?

EH: Novoslavenski jezik, koji je 2017. dobio naziv „međuslavenski“ zonalni jezik, konstruirali su češki znanstvenik i sveučilišni profesor Vojtěch Merunka i nizozemski znanstvenik Jan van Steenberg. Merunka mi je rekao da je prvo naučio esperanto, ali da mu je jezik bio izrazito složen i težak za naučiti, pa je onda konstruirao "novoslavenski", te je zatim uspostavio vezu i blisku suradnju s van Steenbergom koji je isto poticao razviti zonalnog slavenskog jezika (kojeg je nazvao "međuslavenskim"). Inače, ovaj se zonalni jezik prvo zvao "novoslavenski" jer je njegova osnova polazila od staroslavenskog, s nadopunom i usklađivanjem dodatnih izraza koji su nastali u kasnijem razdoblju (tj. sve do danas). Osobno sam se povezao s kolegama mnogo kasnije, nakon jednog drugog poticaja s moje strane. Naime početkom 2000-ih radio sam zajedno s još 40-ak ljudi na prijevodu računalne terminologije *Windowsa*, *Worda* itd. s engleskoga na hrvatski. Ja znam engleski (i čak sam do danas preveo 14 knjiga s engleskog na hrvatski!), ali vidjelo se da računalni izrazi nisu uvijek bili logični, pogotovo u široj terminologiji. I bilo je, osim toga, jako teško točno i precizno prevesti te riječi na hrvatski. Međutim onda mi je palo na pamet da bi bilo ključno prevesti računalnu terminologiju samo na jedan slavenski jezik, pa bi se onda moglo vrlo brzo prevesti na sve ostale. Palo mi je na pamet da se može prevesti najprije na češki (jer je Windows imao tada sjedište

u Moravskoj), na slovenski (jer se već u Sloveniji to prije pokušalo ostvariti), ili čak na ruski (zbog veličine zemlje), i onda bismo iz češkog, slovenskog ili ruskog odmah mogli tu terminologiju brzo prevesti na hrvatski. I jasno, bilo koje uspješne pomake u hrvatskim prijevodima bi se moglo koristiti i drugdje! Prva mi je ideja bila da se ova nova tehnologija jezično poveže između srodnih jezika, a postupno bi se ova ideja širila i na promišljanje drugih načina da se međunarodna komunikacija poveća, i tek sam onda upoznao Vojtěcha i Jana...

PT: Koje bi pozitivne elemente neoslavenski jezik mogao iznjedriti kod povezivanja slavenskih naroda? Gdje bi sve bile praktične primjene zonalnih jezika, u kojim bi se sve gospodarskim sektorima njihov doprinos najprije mogao realizirati?

EH: Čini mi se da bi od tog zonalnog jezika imali nekoliko koristi. Prvo, ljudi koji govore srodne jezike mogu vrlo lako naučiti taj umjetni jezik, što bi moglo potaknuti razvitak prostora u EU od Jadrana do Baltika, čak i preko Gradišća, a to bi poboljšalo i različite ekonomske, obrazovne i druge odnose. Naravno ta široka veza uključila bi i Bugarsku, ali i slavenske zemlje koje danas nisu u EU-u, čak i Rusiju, pa bismo čak imali veze od Jadrana do Tihog oceana, kako je u 19. stoljeću rekao Silvije Strahimir Kranjčević u njegovoj pjesmi "Slavenska lipa". Drugo, taj "međuslavenski" jezik znatno je pojednostavljena konstrukcija, pa bi se onda moglo olakšati ljudima iz neslavenskih područja da čak na nekoj općoj razini komuniciraju s ljudima iz slavenskih jezičnih područja. Iako, kao što sam rekao, taj slavenski zonalni jezik može omogućiti direktnu komunikaciju na većem dijelu Europe, čini mi se da zonalni jezici imaju ključnu ulogu kao tzv. *parseri* u jezičnim prijevodima preko računala. Zonalni jezici bi time osigurali lakše i točnije prijevode između srodnih jezika na osnovi kojih se zonalni model konstruirao. Recimo, ako preko Google translatea prevodite hrvatske izraze na ruski, onda često

nastaju problemi, jer je *parser* (tj. prevodilački modus) engleski. Kada napišete na hrvatskom *medvjed* nećete dobiti isti izraz na ruskom, nego нести (hrv. nositi), iako je izraz *medvjed* gotovo isti na hrvatskom i ruskom. I naravno zonalni jezici mogu služiti kao veze za prijevode između svih drugih srodnih jezika koje možemo naučiti. Ukratko, zonalni jezici mogu znatno popraviti osnove za prijevode između svjetskih jezika. Ako bismo naučili jedan drugi strani jezik, primjerice neki romanski, onda bismo mogli preko zonalnih modela tih drugih jezika čitati velik dio svjetskih tekstova! I jasno, ako bi nam bilo moguće mnogo toga pročitati preko računalnih prijevoda, onda bi svako mogao lakše naučiti druge jezike, ovisno o svojim interesima.

PT: Što se danas radi po pitanju razvoja neoslavenskog jezika, u kojoj je on trenutno fazi? Kako ga učiniti „vidljivim“ široj javnosti?

EH: Moglo bi se reći da je "međuslavenski" već uglavnom dovršen u svojoj strukturi. Kada sam bio pretprošle i prošle godine na skupovima u Češkoj zajedno s nekim svojim studentima koji nikada nisu učili taj jezik gotovo sasvim su ga razumjeli! Vojtěch Merunka je organizirao te skupove i sad planira pokrenuti jedan novi skup u rujnu ove godine gdje će se prikazivati filmovi na novoslavenskom. Možete čak provjeriti kako se piše i govori na tom jeziku, na internetskoj stranici skupa koji se održao 2017. godine (<http://conference.interslavic-language.org/archiv/2017/>).

PT: Kakve bi koristi od njega mogli imati studenti, znanstvenici i obični ljudi?

EH: Kada bi se taj zonalni jezik koristio za prijevode, sve što napišemo na našem jeziku mogla bi čitati golema populacija izvan Hrvatske. Time bismo imali mogućnost učenja drugih jezika ovisno o temama koje su nam zanimljive ili važne. Što se tiče ekonomije, u tom kontekstu bismo mogli imati dobru „prođu“ s obzirom da nam se nudi uspostavljanje širih jezičnih i kulturnih

kontakata. Primjerice, ako želimo imati ekonomske veze s Japanom, možemo ići tamo i govoriti engleski, ali ako naučimo još i japanski, onda ćemo imati prednost u dobivanju ekonomskih veza. I to se odnosi na sva druga područja.

PT: Mogu li zonalni jezici zamijeniti engleski jezik kojeg danas neki smatraju *lingua franca*? Što je zapravo *lingua franca* kao termin? Gdje se u toj priči pojavljuju zonalni jezici?

EH: Kao što sam rekao, ako bi ideja uspostave zonalnih *parsera* uspjela, onda se u mnogim stvarima ne moramo oslanjati samo na engleski jezik. Što se tiče pojma *lingua franca*, on se ne odnosi na jedan fiksni jezik koji se svugdje govori po svijetu, nego na reducirane kontaktne „pseudojezike“ (izvorni jezik koji je dobio naziv *lingua franca* imao je talijanske i francuske elemente, ali i grčke-arapske riječi te nije bio nikakav formalni jezik!). Isto tako, zonalni jezici su u biti kulturološki neutralni jer imaju samo opće jezične strukture (iako ipak polaze od sličnosti u strukturi, dok je *lingua franca* ipak bio „gemišt“). Ako bismo stavljali naglaske na zonalne alternative – pogotovo preko računala – onda bismo možda postupno mogli povezati čak i različite zonalne jezike, povećati opće znanje jezika, i konačno, povezati naš svijet i poštivati sve različite kulture, što bi onda valjda dovelo, kako je Roddenberry rekao, do mogućnosti odlaska u svemir!

Razgovor proveo

Ivan Grkeš

(diplomski studij etnologije i kulturne antropologije, informacijskih znanosti te povijesti)

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 14 2019.

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 14 2019.

Pro Tempore

Časopis studenata povijesti,
godina XIV, broj 14, 2019.

Glavni i odgovorni urednik
Mihaela Marić

Zamjenik glavnog urednika
Saša Vuković

Uredništvo
Matea Altić, Ivan Grkeš, Marta Janković,
Mario Katić, Igor Krnjeta, Mihaela Marić,
Petar Plastić, Saša Vuković

Urednici pripravnici
Andrija Banović, Alen Obrazović,
Alen Okreša

Redakcija
Matea Altić, Andrija Banović, Ivan Grkeš,
Marta Janković, Mario Katić, Igor Krnjeta,
Mihaela Marić, Alen Obrazović, Alen Okreša,
Petar Plastić, Saša Vuković

Tajnik uredništva
Petar Plastić

Recenzenti
dr. sc. Miroslav Bertoša
dr. sc. Zrinka Blažević
dr. sc. Branimir Janković
Marko Lovrić
dr. sc. Jelena Marohnić
dr. sc. Josip Mihaljević
dr. sc. Jasmina Osterman
dr. sc. Martin Previšić
Filip Šimetin Šegvić, asist.
dr. sc. Ivica Šute

Lektura i korektura
Franka Belović, Danijel Blazsetin, Lucijan
Borić, Paula Bradić, Katarina Cukovečki,
Paula Fajt, Tanja Jelinić, Ivana Kovačić,
Ema Maglić, Mateja Papić, Borna Treska

Oblikovanje
Tomislav Vlanić

Prijevod s engleskog jezika
Mateo Gospić, Paula Fajt, Alen Obrazović

Izdavač
Klub studenata povijesti – ISHA Zagreb

Tisak
Tiskara Zelina d.d.

Naklada
Tiskano u 150 primjeraka

ISSN: 1334-8302

Tvrđnje i mišljenja u objavljenim radovima
izražavaju isključivo stavove i mišljenja
autora i ne predstavljaju nužno stavove i
mišljenja uredništva i izdavača

Izdavanje ovog časopisa financijski su
omogućili:

Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu

Centar za komparativnohistorijske i
interkulturne studije Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu

Redakcija časopisa Pro tempore im iskreno
zahvaljuje na financijskoj podršci.

Časopis se ne naplaćuje.

Adresa uredništva
Klub studenata povijesti – ISHA Zagreb
(za: Uredništvo Pro tempore),
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu,
Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb

Kontakt
pt.urednistvo@gmail.com